

Estudi de la productivitat i de les aliances de treball dels clústers de Catalunya i de la Comunitat de Madrid a partir de la seva producció en les principals revistes científiques espanyoles de comunicació

Eudald Escribà-Sales

Resum

En aquest treball s'ha dut a terme una anàlisi dels articles científics inclosos en les set millors revistes espanyoles de comunicació —en termes de qualitat— durant el període 2007-2011. L'estudi ha permès analitzar la productivitat i els models col·laboratius entre els autors i, a partir d'això, dibuixar un mapa precís de l'activitat en els clústers de Catalunya i de la Comunitat de Madrid. Els resultats han mostrat que malgrat que els dos clústers presenten uns nivells de productivitat semblants, tenen una forma de treballar diferent. Mentre que el clúster català es mostra més connectat internament, les universitats del clúster de la Comunitat de Madrid estableixen més aliances amb les de la resta de l'Estat espanyol. Finalment, els resultats han assenyalat que la coautoria internacional es troba en un estadi molt inicial i que la producció conjunta entre Catalunya i la Comunitat de Madrid és quasi inexistent.

PARAULES CLAU: Catalunya, Madrid, revistes de comunicació, coautories, articles.

A study of the productivity and working partnerships of the Catalonia and Madrid university clusters based on their output in the leading Spanish communication journals

Abstract

This paper presents a study of the academic articles published in the seven most highly acknowledged Spanish communication journals during the period 2007-2011. The study considers the output and the models of collaboration among authors, providing a precise mapping of the activity of the Catalonia and Madrid university clusters. The results show that even though the two clusters have similar output levels, they follow distinct working methods. While the Catalonia cluster shows a higher level of internal connection, the universities of the Madrid cluster establish more partnerships with those of the rest of Spain. Lastly, the results show that international co-authorship is in a very incipient stage in both clusters and that the joint output of Catalonia and Madrid is virtually nonexistent.

KEYWORDS: Catalonia, Madrid, communication journals, co-authorship, academic papers.

Introducció i objectius

La publicació d'articles en revistes de comunicació és un fenomen que va sorgir a principis dels anys vuitanta quan aquesta àrea del coneixement, prenent el paradigma de les ciències experimentals, va començar a utilitzar la publicació en revistes científiques com a mitjà essencial per difondre els resultats dels estudis (Hicks, 2004). Aquest fet va provocar una tendència per part dels autors a escollir les revistes en funció dels beneficis que tindria aquest fet sobre el currículum de l'autor (Giménez i Alcaín, 2006). Per altra banda, van aparèixer agències que, amb la voluntat de classificar les revistes en termes de qualitat, van potenciar un grup reduït de revistes enfront d'unes altres, cosa que va donar lloc a un procés competitiu per part de les revistes per captar articles d'alta qualitat.

Aquest últim fenomen va tenir un efecte clau en els països de llengua no anglesa ja que, a escala internacional, *Social Sciences Citation Index* (SSCI-ISI) i *SciVerse Scopus* —ambdues amb l'anglès com a llengua principal— van erigir-se com a referents en l'avaluació de la qualitat. A l'Estat espanyol, es va reaccionar a aquesta situació creant sistemes propis d'avaluació amb la intenció de donar rellevància a les publicacions de qualitat en llengua castellana.

Malgrat això, les revistes van observar amb preocupació que s'allunyaven de l'epicentre productiu internacional i van començar un moviment lent de forces amb l'objectiu de situar les seves publicacions en les bases de dades internacionals més importants. Alhora, van intentar abandonar l'etiqueta de revistes espanyoles de comunicació, contenidores d'articles en castellà, per evolucionar cap a estàndards de qualitat internacionals deslligats de l'origen territorial. Cal destacar en aquest sentit que *El Profesional de la Información*, l'any 2006, *Comunicar*, el 2007, i *Comunicación y Sociedad* i *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, ambdues l'any 2009, van situar-se a la base de dades de l'Institute for Scientific Information (ISI).

Aquest nou paradigma de treball ha despertat interès entre els investigadors en comunicació per tal d'avaluar l'estat de la qüestió de les publicacions estatals. Són destacables els treballs de Soriano (2008) sobre les conseqüències de l'efecte ANECA a Espanya, sobre l'idioma, les autories i les citacions (Fernández-Quijada, 2010: 2011), les deficiències metodològiques dels articles publicats entre 1998 i 2007 (Martínez Nicolás i Saperas, 2011), la internacionalització amb relació al factor d'impacte (Lauf, 2005) o treballs en què s'analitza la internacionalització i les coautories de mostres molt extenses d'articles científics de comunicació (Escribà i Cortiñas, 2013, o Fernández-Quijada i Masip, 2013). De manera unànime, els treballs manifesten una preocupació per la deficient situació de les publicacions de matriu espanyola respecte als registres de publicacions assentades internacionalment, per bé que obren una escletxa a l'esperança especialment en estudis posteriors al 2008, any que coincideix amb l'entrada a l'escena internacional de les revistes espanyoles de comunicació.

Per tal d'aportar més elements per interpretar la situació, es considera interessant focalitzar l'atenció en els aspectes de distribució interna de la producció. És per això que en aquest article es realitza un estudi de les principals revistes de comunicació espanyoles amb l'objectiu de concretar els patrons de treball i els registres productius de les dues àrees principals de producció científica en l'àmbit de la comunicació que hi ha a l'Estat espanyol, que són Catalunya i la Comunitat de Madrid. Es tracta d'anar més enllà de l'esbós fet per Escribà i Cortiñas (2013) en el qual es tracen unes línies mestres d'activitat productiva i de col·laboracions a partir de l'anàlisi dels vincles que es donen, amb més freqüència, entre les universitats. L'estudi següent, per tant, quantifica de manera minuciosa tota l'activitat productiva i col·laborativa que es produeix a Catalunya i a la Comunitat de Madrid i analitza les vies de col·laboració de cada clúster amb l'exterior.

La investigació, doncs, planteja els objectius següents:

— Mesurar l'activitat productiva total i la relativa al nombre d'investigadors de les diferents universitats del clúster de Catalunya i del de la Comunitat de

Madrid a partir de la presència d'articles en les principals revistes científiques de comunicació de l'Estat espanyol.

— Analitzar les estructures de treball col·laboratiu de les principals universitats de cada clúster en termes de publicacions signades per un únic autor, i també en coautoria, ja sigui amb la pròpia universitat, dins del clúster, amb la resta d'Espanya o amb la resta del món.

Mètode i materials

La selecció de les principals revistes de comunicació s'ha realitzat estrictament amb criteris objectius de qualitat i de vigència durant el període 2007-2011. A partir de la base de dades completa que ofereix DICE,¹ s'ha analitzat cada publicació per tal de comprovar l'activitat durant el rang 2007-2011 així com l'assoliment d'alts registres de qualitat a partir de la seva presència a ISI, a Scopus, a Latindex, a ISOC-CSIC, la qualificació de *revista fuente* per part de IN-RECS² i la revisió externa. A la classificació obtinguda, s'hi ha afegit *El Profesional de la Información* (EPI), una revista que ha manifestat obertament la seva voluntat d'investigar en el camp de la comunicació malgrat estar inclosa en les bases de dades de biblioteconomia i documentació.

Finalment, les revistes que s'han escollit per a l'estudi són:

— *Comunicar. Revista Científica Iberoamericana de Comunicación y Educación*, creada l'any 1993 amb el nom de *Comunica. Revista de Medios de Comunicación y Enseñanza*, que adoptà el nom actual l'any 1994. És l'element més visible de l'activitat d'un conjunt de periodistes i professors andalusos que treballen sota el nom de Grupo Comunicar amb la voluntat d'investigar en l'àmbit de la comunicació. Pertany des de 2007 a ISI i apareix també a Scopus. És la revista de matriu espanyola de comunicació més ben situada internacionalment. La seva periodicitat és semestral.

— *Comunicación y Sociedad*. És la publicació quadrimestral —des de 2013— editada per la Facultat de Comunicació de la Universitat de Navarra i que es manté activa des de 1988. Té presència a ISI i a Scopus des de 2009. A diferència d'altres publicacions, que opten per fer una traducció dels seus exemplars a l'anglès, aquesta presenta alguns articles en castellà i altres en anglès dins el mateix exemplar. Val a dir que la voluntat de presència internacional ha estat, i és, el seu principal *leitmotiv*.

— *Estudios sobre el Mensaje Periodístico* és la revista del Departament de Periodisme I de la Universitat Complutense de Madrid. Publica semestralment articles en castellà (principalment), francès i anglès des de 1994. Junt amb *Comunicación y Sociedad* són les dues úniques revistes de base universitària indexades a ISI i a Scopus.

— *El Profesional de la Información* és una publicació sobre informació, documentació, biblioteconomia i comunicació que neix l'any 1992 amb el nom d'IWE (*Information World en Español*). Passa per mans angleses i holandeses fins que l'any 1997 es situa a Barcelona i adopta el nom d'IWE-EPI malgrat que manté la direcció holandesa. Després de molts canvis, l'any 2005, es constitueix com a editorial totalment espanyola amb seu a Barcelona malgrat que l'edició es manté a Granada. Finalment es trasllada tot a Barcelona i aquest fet va acompanyat d'un ascens en la projecció internacional que es veu reflectit en l'entrada a les bases de dades ISI i Scopus l'any 2006.

— *Revista Latina de Comunicación Social*. Publicació electrònica de periodicitat anual fundada l'any 1998 i elaborada per la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat de La Laguna. És la revista degana en la publicació per Internet i ha traçat un camí configurat en tres fases de creixement i internacionalització que li han permès situar-se a Scopus alhora que obtenir registres excel·lents en les classificacions espanyoles de qualitat.

— *Zer. Revista de Estudios de Comunicación* és la revista semestral editada per la Facultat de Ciències Socials i de la Comunicació de la Universitat del País Basc des de 1996. Obté bons registres en les classificacions espanyoles però no té presència en les bases de dades internacionals com ISI o Scopus.

— *Anàlisi* és una publicació trimestral impulsada per la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat Oberta de Catalunya que publica articles científics de l'àmbit de les ciències de la comunicació. Inicià el seu recorregut l'any 1980 i, malgrat pertànyer al grup de publicacions més ben valorades dins de l'Estat espanyol, no té presència a les bases de dades internacionals.

Amb les revistes seleccionades, el pas següent ha estat determinar els articles que s'inclourien en l'estudi. De la mostra total s'han eliminat aquells articles que no complien el patró de treball científic. Concretament, les ressenyes de llibres, les reflexions personals i els articles exclosos expressament per les mateixes publicacions no han estat considerats per a aquest estudi, el corpus del qual queda format per 1.182 articles.

L'estudi individual de cada article s'ha fet a partir de la caracterització de les autories en termes d'origen geogràfic i institucional amb l'objectiu de fer un dibuix precís de la productivitat i de les aliances de treball. El procés de recompte s'ha basat en un tractament estadístic dut a terme amb l'ajut del paquet estadístic de Microsoft® i del programa Ucinet 6 complementat amb el text de Borgatti, Everett i Freeman (2002).

Anàlisi

Productivitat total

A. Catalunya

Els resultats de l'anàlisi de les dades referents a la productivitat total mostren com es distribueix la producció en les diferents universitats. La figura 1 permet veure com les tres universitats més productives són la UAB,³ la UPF i la UB, les quals apareixen en un total de 150 dels 176 articles que s'han signat exclusivament en territori català durant el període d'estudi 2007-2011. Els 26 articles restants corresponen als treballs de URL, UVic, URV, UOC i UIC ja sigui en autoria única, en coautoria dins la mateixa universitat o en coautoria entre aquestes últimes universitats. Pel que fa a la producció amb presència catalana, però amb aliances més enllà del clúster de Catalunya, apareixen 31 articles més, que fan un total de 207, en els quals, com a mínim, un autor signa des de Catalunya.

L'anàlisi permet dibuixar els patrons de treball que, independentment de la productivitat, posen de manifest la voluntat d'una aposta per l'obertura. La URL, malgrat no ser una universitat amb molts articles, sí que presenta uns registres elevats de producció signada conjuntament amb altres universitats. En

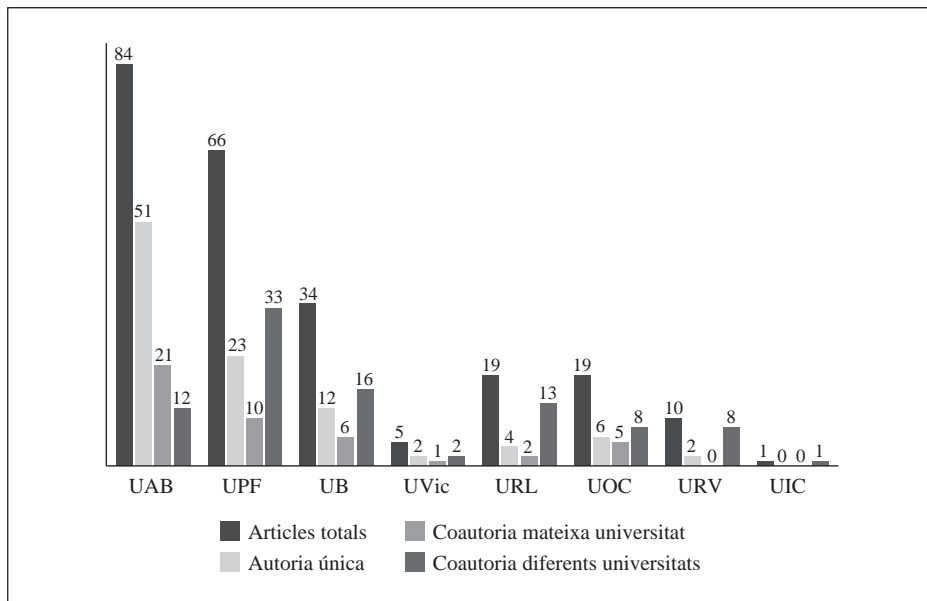

FIGURA 1. Productivitat del clúster de Catalunya.

total, en aquest format, són 13 els articles signats, mentre que de manera individual, o amb coautories dins la mateixa URL, en són 6. Aquests 13 articles es distribueixen de manera desigual. N'hi ha 6 que són fruit del treball conjunt amb la UPF, 2 amb la URV i 5 que provenen de col·laboracions úniques amb la UIC, la UB, la UNAV, la UEx (Universitat d'Extremadura) i la UOC. Aquesta lectura es pot fer també extensiva a la UOC, encara que d'una manera menys evident, ja que presenta un registre de 8 articles amb altres universitats enfront dels 11 propis.

L'anàlisi de les universitats amb més volum de producció mostra com la UPF —segona universitat catalana en nombre de treballs publicats— presenta 33 articles en coautoria amb altres universitats enfront dels 23 signats individualment i només 10 signats en coautoria interna. Pel que fa a la UB, obté uns registres que concorden amb la tesi que el clúster de Catalunya aposta pel treball obert a altres universitats enfront del treball intern. En canvi, els resultats de la UAB no sembla que concordin amb aquesta tendència i mostren un domini total de la producció individual comparat amb la que compta amb col·laboració externa.

B. Comunitat de Madrid

De manera similar al que succeeix al clúster de Catalunya, el clúster de la Comunitat de Madrid centra pràcticament tota la seva producció en tres universitats, la UCM, la URJC i la UC3N. En termes globals, el nucli madrileny signa un total de 189 treballs i d'aquests 8 són realitzats per la UDiM, la UEM i la UPM ja sigui individualment o en coautoria dins la mateixa universitat. Val a dir que no s'ha observat cap publicació conjunta entre les tres universitats menys productives d'aquest clúster. La lectura global del nucli madrileny dona un total de 239 articles en els quals, com a mínim, un autor pertany a una universitat de la comunitat autònoma madrilenya.

D'acord amb la figura 2, el treball individual i l'intern dins la universitat apareix per davant de la col·laboració amb altres universitats. En cap de les universitats, independentment del seu nivell total de producció, les coautories externes superen les internes. Com a característica destacable es pot apreciar que en les tres universitats principals s'aposta pel treball individual en primer lloc, seguit per la col·laboració externa i, finalment, per la coautoria interna.

Productivitat relativa

Per tal de completar l'estudi de la productivitat institucional, s'analitza el nombre d'articles escrits en una universitat —en autoria única, compartida interna o externa— amb relació al nombre de personal investigador amb vincula-

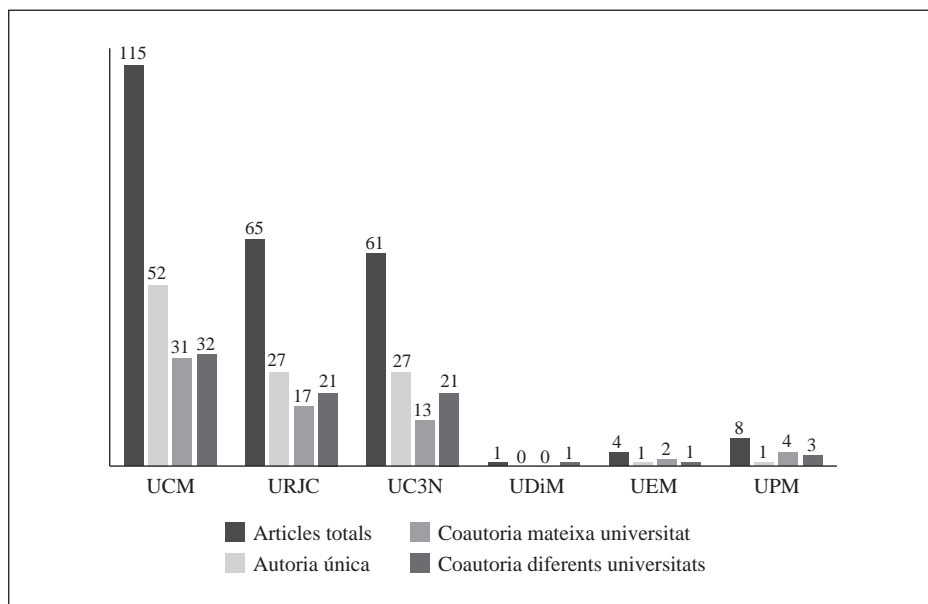

FIGURA 2. Productivitat del clúster de la Comunitat de Madrid.

ció indefinida a la universitat.⁴ Aquesta ràtio (nombre d'articles / nombre d'investigadors indefinits) pren el valor més alt a la UPF i se situa en 1,74, seguida de la UB en 1,48. És interessant destacar que les universitats amb més professorat (UAB i UCM) mostren uns valors d'1,01 i 0,97 respectivament, és a dir, un article per professor.

Associacions territorials internes als clústers

A. Catalunya

La figura 3 mostra totes les interaccions col·laboratives que s'han produït durant el període d'estudi dins del clúster català. L'activitat representada esdevé una imatge molt evident de la política d'interactivitat entre universitats. Llevat de la UIC, que no presenta cap treball signat amb coautoria dins del clúster —l'única coautoria la signa conjuntament amb la Universitat de Suïssa—, la resta d'universitats interactuen d'una manera evident. En aquest sentit, la UPF ha publicat amb sis universitats catalanes, seguida de la URL amb cinc universitats diferents. La UAB presenta uns resultats pobres amb dues vies d'afinitat col·laborativa. Aquest fet és coherent amb els resultats dels volums de productivitat en coautoria externa.

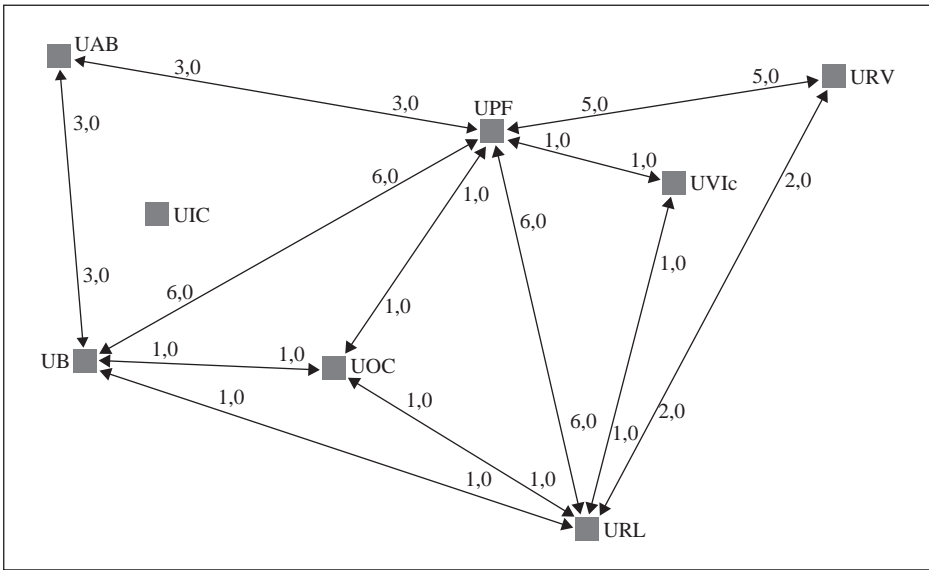

FIGURA 3. Descripció d'afinitats institucionals dins del clúster de Catalunya.

B. Comunitat de Madrid

En la figura 4 es representa la distribució nodal de tota l'activitat de col·laboració entre universitats del clúster de la Comunitat de Madrid durant el període de 2007-2011. El diagrama apunta que el nombre de cooperacions no supera mai el valor de tres, alhora que assenyalava com la UCM exerceix de nucli, alimentat essencialment per les col·laboracions de la UC3N i la URJC, que, al seu torn, cooperen només en una ocasió. Pel que fa a la UPM, cap dels seus articles de producció compartida està signat en col·laboració amb investigadors de la mateixa comunitat autònoma.

Associacions territorials externes als clústers

La informació recollida exhibeix les dinàmiques de col·laboració de les universitats dels dos clústers, en termes d'afinitats, més enllà de la comunitat autònoma corresponent.

A. Catalunya

Les universitats catalanes presenten els resultats que es mostren a la figura 5. Les dades posen de manifest, per una banda, una presència molt baixa d'articles

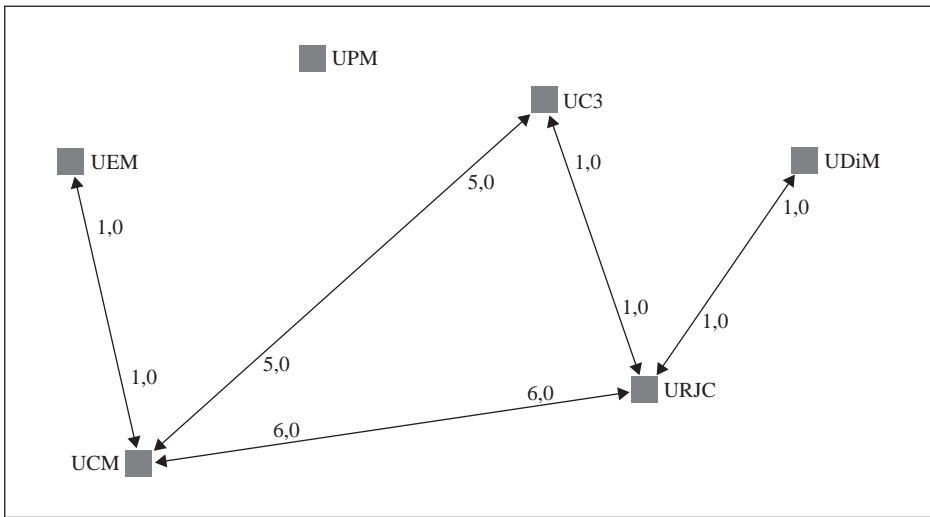

FIGURA 4. Descripció nodal d'afinitats institucionals dins del clúster de la Comunitat de Madrid.

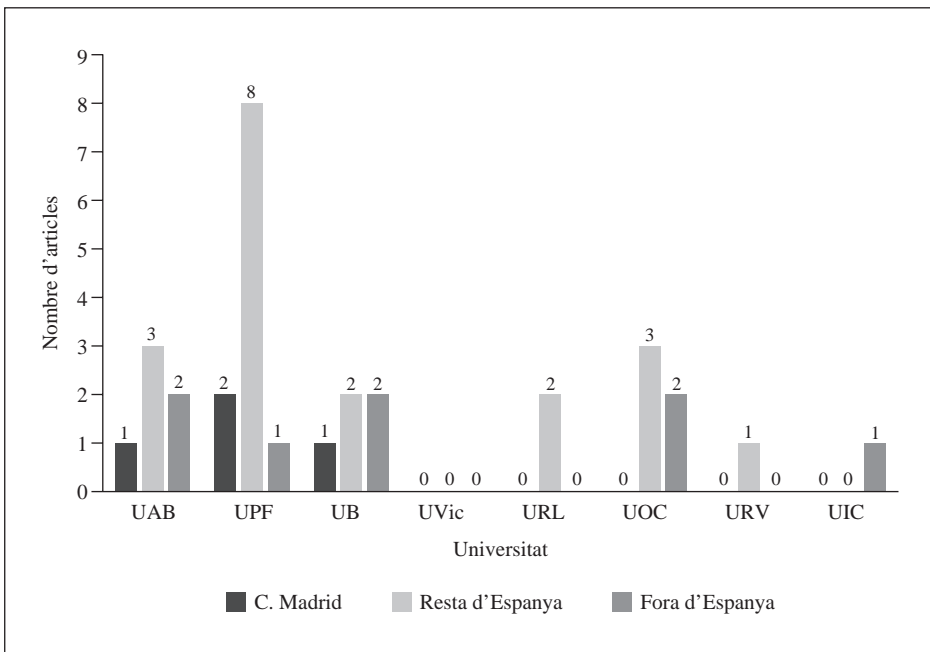

FIGURA 5. Distribució territorial de les coautories externes al clúster de Catalunya.

fruit d'aliances entre els clústers català i madrileny i, per l'altra, que les universitats amb un volum inferior de producció de publicacions científiques amb coautoría no les centren exclusivament en territori català i que mantenen una quota percentualment notable, més enllà dels límits territorials del clúster català. En aquest àmbit d'anàlisi, pren rellevància el factor de dispersió institucional a l'hora d'establir aliances, és a dir, el nombre d'universitats diferents amb les quals s'han signat treballs d'investigació. En aquest recompte, la UPF és la institució que subscriu treballs en coautoría amb el nombre més alt d'universitats diferents fora de Catalunya (deu) seguida de la UAB, la UB i la UOC amb cinc cadascuna.

B. Comunitat de Madrid

Les universitats del clúster madrileny dirigeixen les coautories externes principalment a la resta d'Espanya. La UCM, líder en termes de producció, combina tres vincles amb Catalunya i tres vincles amb països de fora de l'Estat espanyol, amb una presència predominant d'articles amb la resta de l'Estat. És interessant observar els registres corresponents a la UC3N, on no apareix cap

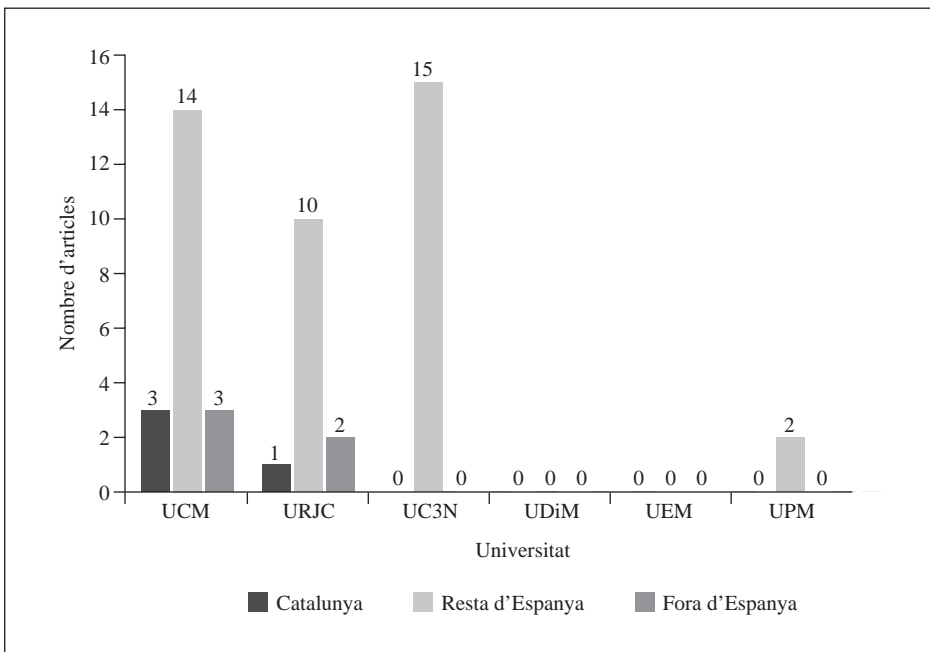

FIGURA 6. Distribució territorial de les coautories externes al clúster de la Comunitat de Madrid.

article amb coautoria amb el clúster de Catalunya ni tampoc cap article amb coautoria internacional. Pel que fa a la dispersió institucional, les universitats madrilenyes obtenen uns registres alts. La UCM amb disset institucions diferents fora de la comunitat autònoma pròpia esdevé la universitat amb més aliances de l'Estat espanyol. La URJC i la UC3N, amb onze i deu respectivament, la segueixen amb uns valors semblants als obtinguts per la UPF en el marc de Catalunya (figura 6).

Esquema general

L'examen de la productivitat interna i externa dels clústers permet fer un dibuix territorial i institucional molt acurat de la producció d'articles científics publicats en les revistes de comunicació més rellevants. Per una banda, cal destacar que existeixen, en cinc anys, quatre articles entre els dos clústers més productius de l'Estat espanyol. Aquests quatre articles corresponen a les unions entre UPF-UCM, UPF-URJC, UCM-UB i UCM-UAB. Per altra banda, el clúster català signa en coautoria amb la resta de l'Estat espanyol dinou articles, que representen menys de la meitat dels quaranta-un que signa el clúster de la Comunitat de Madrid. Pel que fa a la presència d'articles amb autors de fora de l'Estat espanyol, el clúster de Catalunya signa un total de vuit treballs enfront dels cinc del clúster madrileny. La figura 7 mostra la informació de forma nodal.

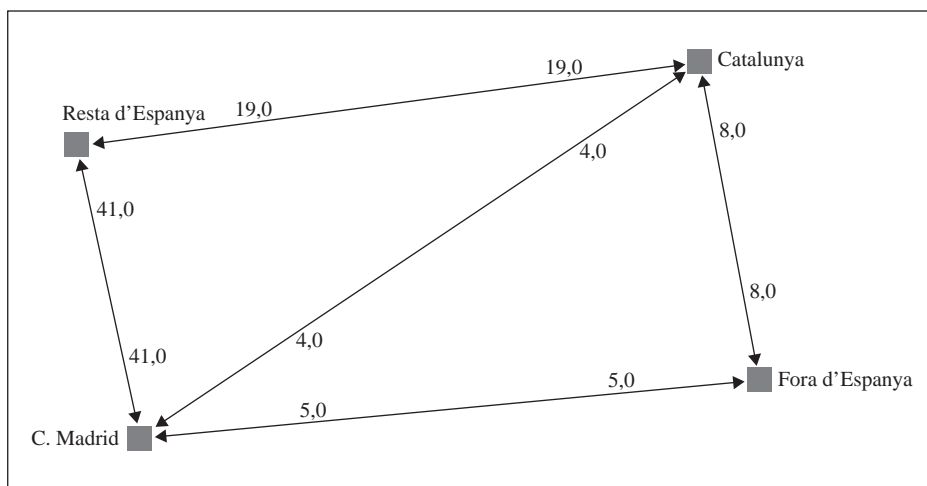

FIGURA 7. Distribució de les coautories externes als clústers.

Conclusions i discussió

La productivitat en termes absoluts entre els dos clústers és semblant. El clúster català rubrica un total de 176 articles interns i 31 més amb col·laboració de fora de la comunitat autònoma. El clúster madrileny, amb 189 articles interns i 50 amb coautoria externa, se situa per davant de Catalunya en termes globals de productivitat. L'anàlisi percentual situa el nucli català lluny del clúster madrileny en termes de col·laboració externa al clúster respectiu (14,9 % enfront del 20,9 %). Aquest fet, motivat en part per la major població d'universitats dins del territori català, no ha d'evitar una reflexió sobre la necessitat de cercar aliances de perfil més internacional.

També en termes d'anàlisi de productivitat total, en ambdós clústers es produeix una alta concentració en tres universitats. La UAB, la UPF i la UB a Catalunya i la UCM, la URJC i la UC3N a la Comunitat de Madrid. Malgrat aquest fet, l'estudi ha permès observar una diferència en la manera de treballar dels clústers. El català mostra una clara voluntat de treball intern en xarxa mentre que el de la Comunitat de Madrid treballa més centrat en la UCM. De tota manera, la influència que suposa la distribució de les universitats, l'extensió territorial de cada autonomia i el mateix nombre d'universitats s'ha de considerar un factor clau.

Un tercer aspecte fa referència als valors obtinguts en productivitat relativa. En aquest sentit, sobresurt el registre obtingut per la UPF (1,79 articles / investigador amb contracte indefinit) enfront dels de les dues grans universitats, per tradició i volum de producció, de l'Estat espanyol. La UCM i la UAB presenten una ràtio aproximada d'un article/investigador. Per veure realment què significa això, cal considerar que l'estudi s'ha fet sobre un període de seixanta mesos. Això vol dir que, de mitjana, un investigador amb contracte indefinit publica un article cada cinc anys mentre que a la UPF ho fa cada dos anys i nou mesos. És evident que l'estudi no comprèn les publicacions en revistes no espanyoles de comunicació, però malgrat això els resultats no mostren un alt nivell productiu si es té en compte, per exemple, que un doctorand que opti per fer la tesi per compendi està obligat a publicar quatre articles en trenta-sis mesos (nou mesos per article).

En termes de connexions, ja s'ha expressat que Catalunya presenta una configuració més donada al treball en xarxa dins el mateix clúster que la Comunitat de Madrid. L'anàlisi global interna i externa al respectiu territori autonòmic feta en termes de ràtio entre nombre d'universitats diferents i nombre d'articles amb coautoria externa, mostra com la URJC (0,67), la UCM (0,63) i la UAB (0,58) se situen com les universitats amb major varietat col·laborativa, mentre que la UC3N (0,57), la UB (0,56) i la UPF (0,49) són les que presenten uns valors més

febles. Per tant, malgrat que tant la UPF com la UB són les universitats que mostren una major connectivitat dins de Catalunya, apareixen amb una dèbil varietat col·laborativa més enllà del territori català.

Sense deixar l'aspecte col·laboratiu, també cal destacar la diferència notable en les connexions dels dos clústers amb la resta de l'Estat espanyol. Mentre que el clúster de Catalunya signa dinou articles amb universitats de la resta de l'Estat —descomptant la Comunitat de Madrid—, el clúster madrileny presenta quaranta-una publicacions. Aquesta diferència es podria atribuir a una qüestió idiomàtica, però la hipòtesi no té massa sentit quan s'observa que les revistes analitzades, llevat d'*Anàlisi*, són totes en castellà. Pel que fa a les autories amb universitats de fora de l'Estat espanyol, la tendència s'igualava a la baixa ja que el clúster català rubrica només vuit articles i la Comunitat de Madrid en signa tan sols cinc.

Finalment, també és rellevant que només quatre articles han estat signats conjuntament per universitats dels dos clústers analitzats: és a dir, Catalunya signa un 1,9 % dels seus articles amb la Comunitat de Madrid i aquesta un 1,7 % amb Catalunya. Aquest fet suposa que s'ha publicat un article cada quinze mesos —de mitjana— i posa de manifest que, per bé que els dos clústers contenen les universitats més productives de l'Estat espanyol, aquestes es resisteixen a unir esforços i fan prevaldre altres aliances.

Sembla, doncs, que el clúster català presenta una activitat nodal i de connexions internes clarament més activa que el clúster de la Comunitat de Madrid, mentre que aquest mostra el mateix paradigma cooperatiu de treball quan s'analitza en el marc de l'Estat espanyol. Fora dels límits estatals, els dos nuclis de producció més importants d'Espanya es troben en un estat molt inicial pel que fa a les aliances internacionals, que es veu agreujat per la duplicitat d'esforços generada per la feble, i quasi nul·la, cooperació de l'eix Catalunya-Madrid.

Bibliografia

BORGATTI, Stephen P.; EVERETT, Martin G.; FREEMAN, Linton C. *Ucinet 6 for Windows: Software for Social Network Analysis*. Harvard: Analytic Technologies, 2002.

ESCRIBÀ, Eudald; CORTIÑAS, Sergi. «La internacionalización y las coautorías en las principales revistas científicas de comunicación en España». *Comunicar*, 41 (2013), p. 35-44.

FERNÁNDEZ-QUIJADA, David. «El perfil de las revistas españolas de comunicación (2007-08)». *Revista Española de Documentación Científica*, 33, 4 (2010), p. 553-581.

FERNÁNDEZ-QUIJADA, David; MASIP, Pere (2013). «Tres décadas de investigación española en comunicación: hacia la mayoría de edad». *Comunicar*, 41 (2013), p. 15-24.

- GIMÉNEZ, Elea; ALCAIN, Mª Dolores. «Estudio de las revistas españolas de periodismo». *Comunicación y Sociedad*, XIX, 2 (2006), p. 107-131.
- HICKS, Diana. «The four literatures of social sciences». A: MOED, Henk F.; GLÄNZEL, Wolfgang; SCHMOCH, Ulrich (ed.). *The Handbook of quantitative science and technology research*. Dordrecht: Kluwer, 2004, p. 473-496.
- LAUF, Edmund. «National diversity of major international journals in the field of Communication». *Journal of Communication*, 55, 1 (2005), p. 139-151.
- MARTÍNEZ NICOLÁS, Manuel; SAPERAS LAPIEDRA, Enric. «La investigación sobre comunicación en España (1998-2007). Análisis de los artículos publicados en revistas científicas». *Revista Latina de Comunicación Social*, 66 (2011), p. 101-129.
- SORIANO, Jaume. «El efecto ANECA». A: *I+C Investigar la comunicación: Actas y memoria final: Congreso Internacional Fundacional AE-IC, Santiago de Compostela, 30, 31 de enero y 1 de febrero de 2008* [en línia]. Santiago de Compostela: AE-IC, 2008. <<http://www.ae-ic.org/santiago2008/contents/pdf/comunicaciones/286.pdf>> [Consulta: 4 juny 2014].

Notes

(1) DICE és l'acrònim de Difusión y Calidad Editorial de las Revistas Españolas de Humanidades y Ciencias Sociales y Jurídicas, la base de dades mantinguda pel CSIC que conté totes les revistes de comunicació independentment de la seva activitat i de la seva qualitat.

(2) IN-RECS és una base de dades mantinguda pel grup EC3 de la Universitat de Granada que ordena les revistes de comunicació en funció de les citacions rebudes. Si IN-RECS assigna l'etiqueta de *revista fuente* a una publicació és perquè, a més d'obtenir notables registres en el nombre de citacions nacionals i internacionals, també supera amb bons registres una avaluació del procés editorial així com una avaluació qualitativa per part dels investigadors.

(3) Taula de sigles i acrònims de les universitats incloses en aquest estudi que no s'especifiquen explícitament en el text (taula 1).

TAULA 1. Llegendes d'universitats

UAB	Universitat Autònoma de Barcelona	UCM	Universitat Complutense de Madrid
UB	Universitat de Barcelona	UC3N	Universitat Carlos III de Madrid
UPF	Universitat Pompeu Fabra	URJC	Universitat Rey Juan Carlos
UVic	Universitat de Vic	UPM	Universitat Politècnica de Madrid
URL	Universitat Ramon Llull	UDiM	Universitat a Distància de Madrid
URV	Universitat Rovira i Virgili	UEM	Universitat Europea de Madrid
UOC	Universitat Oberta de Catalunya	UIC	Universitat Internacional de Catalunya

(4) Per dur a terme el recompte s'han considerat les figures de funcionari de carrera, de professor contractat doctor i de professor agregat —que és la figura equivalent al professor contractat doctor a Catalunya i el País Basc— que treballaven en els departaments de comunicació i periodisme, així com biblioteconomia i documentació. Els valors s'han obtingut a partir de les dades de les pàgines web de les universitats i corresponen a dades del 2012. Tanmateix, a causa que la informació pública de la URJC no permet escatir la categoria professional del seu personal, s'ha utilitzat, per a aquesta universitat, el nombre total de membres dels departaments en qüestió (taula 2).

TAULA 2. Producció d'articles per universitats

<i>Universitat</i>	<i>Nombre d'investigadors</i>	<i>Nombres d'articles</i>	<i>Articles/investigador</i>
UPF	38	66	1,74
UB	23	34	1,48
UC3N	58	61	1,05
UAB	83	84	1,01
UCM	119	115	0,97
URJC	82	65	0,79

Dades de l'autor

Eudald Escribà-Sales és llicenciat en física per la Universitat de Barcelona (1997) i màster en societat de la informació i coneixement per la Universitat Oberta de Catalunya (2010). Des de 2011 cursa el doctorat en comunicació social. Actualment exerceix de professor a secundària i és membre del Grup de Recerca en Comunicació Científica (GRECC). Ha estat professor de física a la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) durant el període 2007-2012.